

Grobišče se nahaja deloma na zahodnem pobočju pod cerkvijo, deloma na jugovshodnem vznožju pri vasi Hrastje, potem pa na bližnji ravnini proti severu. Mrliči so pokopani v gomilah, od 3 do 7 m nasutih, okroglih ali podolgasto okroglih; te so do 35 m dolge in 10 m široke; ker pa so na neravnem svetu, vidijo se nekatere še višje. Posamezni grobi so na ravnem. V gomilah so položeni nesežgani mrliči v različni daljavi drug od drugega in po trije do petih drug vrh drugega. Grobovi na ravnem imajo deloma sežgana, deloma nesežgana trupla. Pravega reda ni bilo. Nesežgana trupla so položili v 1½ do 3 m globoke jame, od sežganih pa so kosti pobrali v lončeno žaro ter jo dejali ali kar v izkopano jamo, nekoliko večjo od žare, ali pa v četverovoglat, iz plošč ali lomljenega kamena sestavljen zaboj. Te grobe so pokrili skoro brez izjeme z jedno pločo ali tudi

z več pločami. Ploče so večkrat nad meter dolge in široke, po 15 do 20 cm debele. Prinašali ali dovažali so jih od daleč, ker do tri ure na okrog ne najdeš enakih. Vsak mrlič ima več ali manj priložkov, kateri se pa ločijo seveda po spolu, starosti in bogastvu pokojnikovem. Pri ženskih je večinoma lišp, pri moških orožje, pri otrocih so se našle igrače: vsakemu so pa dali vsaj jedno, če ne več posod v grob. Te so različne po velikosti, največ preprosto izdelane, mnogo pa je tudi okrašenih ali z različno barvanimi pasovi ali z okraski, pogosto v vkusni obliki. Delane so pa vse na roko. Navadno so položene na konec nog. Moškim so devali v grob zlasti bojne sekire, sulice in nože iz železa. Vsak mrlič ima dve, če ne več, teh rečij. Na nogah in rokah imajo bronaste obroče in na prsih ali blizu rame bronaste zapenjače. Pogosto se nahajajo tudi bronasti ali železni ostanki

Šmarje (na Dolenjskem). (Fotogr. J. Šiška.)

pasov. Našli so tudi nekaj bronastih ploščevin od pasov, s podobami ali okraski. Poleg tega se je našlo pet bronastih čelad z jednim ali dvema grebenoma in več brusnih kamenov.

Izmed moških sta znamenita posebno dva. Pri enem so se našli bronasti in železni ostanki brzde, imel je gotovo konja pri sebi; pri drugem pa se je našel konjev kostenjak z jezdno opravo, bogato z bronom okrašeno. Konj je bil položen vrh mrliča.

Ženskim so dajali za lišp bronaste zapestnice, nanožnice, zavrtnice, jedno ali po več zapenjač (fibul), nekatere teh izredne velikosti, večinoma kaj lepe oblike; potem bronaste uhane, nekatere teh pozlačene, in zalasnice. Prav pogosto so se našle steklene in jantarjeve koralde, mnogokrat izredne velikosti in prve tudi mnogobarvano okrašene. Koralde so bile ali kot zavrtnica ali pa našite po obleki. Pri ženskih se nahajajo tudi predilna vretenca. Otrokom so

dajali za igrače bronaste ropotulje, zaponke s kobjički itd. in „punčike“. Vse se niso ohranile. Posebno lepa je kot oreh velika, steklena ter v prirodnih barvah slikana glavičice take „punčike“. Pri nesežganih truplih so taki priložki položeni tje, kjer so jih nosili v življenju, pri sežganih pa so jih dejali ali v žaro na koščice ali poleg žare. Ker se pri sežganih nahaja primeroma manj lepoticja, a nekatera teh vendar prav lepa, soditi smemo, da so deloma lepoticje že s truplom sežgali, nekaj pa položili na pepel.

Ženske, ki so tu živele, pač niso bile zadnje v gizdavosti. V veliki gomili, v kateri je bilo do 400 trupel, in ki je bila (gledé na priložke) najbogatejša izmed izkopanih, našla se je ženska, ki je imela konec nog dve situli s podobami, kakor je situla iz Vač, okoli vratú 80 debelih jantarjevih krogel, štiri zapenjače, pozlačene bronaste uhane, štiri bronaste zapestnice, po vsej obleki pa nad 5000 steklenih jedno- ali več-